

Om Drikfældighedens hygiejniske og sociale Følger

Af

Dr. med. J. G. Ditlevsen.

Formaalet for de Udtalelser, jeg herved skal tillade mig at fremføre, skal være at give en kort Oversigt over Drikfældighedens hygiejniske og sociale nedbrydende Virkninger, med særligt Hensyn til at klare det Spørgsmaal, om der her foreligger en virkelig Nødstand i vort Samfund, som nødvendiggør en alvorlig Kamp imod dette Onde. Jeg siger udtrykkelig en kort Oversigt, fordi den skal tjene til Indledning for en Diskussion om det af Regeringen i Landstinget forelagte Lovforslag om en Ølskat og Forhøjelse af Brændevinsskatten, og jeg derfor maa lade det være mig magtpaaliggende at tage saa lidt Tid som muligt fra den efterfølgende Forhandling. Hvis det dog, som jeg haaber, lykkes mig at faa fremhævet, hvad det væsentligt kommer an paa, skyldes dette ganske særligt de Arbejder om Spørgsmaalet særligt i vort Folk, som ere fremkomne fra vore Statistikere, f. Ex. det statistiske Bureau, Professor Westergaard og Kontorchef Rubin, og fra vore Læger, af hvilke jeg her særligt skal nævne Professor Brandes, Professor Gædeken

Om Drikfældighedens hygiejniske og sociale
Følger

Af

Dr. med. J. G. Ditlevsen.

Formaalet for de Udtalelser, jeg herved skal tillade mig at fremføre, skal være at give en kort Oversigt over Drikfældighedens hygiejniske og sociale nedbrydende Virkninger, med særligt Hensyn til at klare det Spørgsmaal, om der her foreligger en virkelig Nødstand i vort Samfund, som nødvendiggør en alvorlig Kamp imod dette Onde. Jeg siger udtrykkelig en kort Oversigt, fordi den skal tjene til Indledning for en Diskussion om det af Regeringen i Landstinget forelagte Lovforslag om en Ølskat og Forhøjelse af Brændevinsskatten, og jeg derfor maa lade det være mig magtpaaliggende at tage saa lidt Tid som muligt fra den efterfølgende Forhandling. Hvis det dog, som jeg haaber, lykkes mig at faa fremhævet, hvad det væsentligt kommer an paa, skyldes dette ganske særligt de Arbejder om Spørgsmaalet særligt i vort Folk, som ere fremkomne fra vore Statistikere, f. Ex. det statistiske Bureau, Professor Westergaard og Kontorchef Rubin, og fra vore Læger, af hvilke jeg her særligt skal nævne Professor Brandes, Professor Gædeken

og Dr. Ørum, som dem. hvis Arbejde i den senere Tid væsentlig have medvirket til Spørgsmaalets Oplysning.

Det er almindelig bekendt, at gærede Drikke bruges i større eller mindre Udstrækning af alle civiliserede Folkeslag. Men de bruges ikke altid under de samme Former. Nogle Steder bruges overvejende kun simple gærede Drikke, Naturvine og Øl, andre Steder ere disse, der oprindelig brugtes overalt, i Løbet af de sidste 3—4 Aarhundreder mere eller mindre blevne fortrængte af de kunstige destillerede Drikke, de forskellige Slags Spiritus og Likører. Holde vi os til Forholdene i de store almindelige Træk, saa vil man i det hele taget finde, at saa længe de simple gærede Drikke, særligt da Naturvine og Øl, udelukkende udgøre de egentlige Folkedrikke i et Samfund, saa iagttages ikke de store Samfundsulykker, som følge af og med Drikfældighed, men i samme Forhold som de destillerede stærke Drikke faa Overtaget som Folkedrikke, indfinde og udbrede Drikfældighedens nedbrydende Virkninger sig. Denne almindelige Erfaring bekræftes ikke blot af Historiens Vidnesbyrd, men vi kunne ogsaa finde den gentagen i vore Dage, især i Lande, hvor særlige Forhold gøre det let at følge Kampen mellem disse to Hovedformer af Folkedrikke, f. Ex. i Schweiz; her er det saa meget mere paafaldende, som Befolkningen i det Hele fra Arilds Tid har Ry for at være stærkt drikkende. Men disse Bemærkninger gælder kun i de store Træk, og derved er ingenlunde ment, at Drikfældighedens ulykkelige Følger ikke kunne findes selv i Vinlandene; dette, saa vel som Spørgsmaalet om det overgærede Øls Betydning i denne Henseende i vort Folk, skal jeg senere komme tilbage til.

Den nys omtalte almindelige Erfaring ville vi forstaa ved at erindre Sammensætningen af de gærede Drikke. Det egentlig ejendommelige Stof, som gæffindes i dem alle, er Alkohol; i de blot gærede Drikke findes det i ringere Mængde og desuden indeholde disse tillige andre Stoffer, som have Betydning for deres Virkning paa Legemet; i de destillerede Drikke findes Alkoholen i langt større Mængde og uden væsentlig Iblanding af andre Stoffer, hvorfor den i disse er det, hvorpaa deres Virkning alene beror. Naar vi nu ville gaa nærmere ind paa Alkoholens Virkning paa det menneskelige Legeme, saa er det altsaa klart, at vi med det samme oplyse de destillerede stærke Drikkes Virkning. Som bekendt er Alkoholens eller Brændevinens Virkning paa Mennesket meget forskellig efter den Maade, hvorpaa og den Mængde, hvori den nydes. Tages kun en ringe Mængde, saa bevirker den blot et forbigaaende forøget Velbefindende med forhøjet Følelse af Kraft og Velvære, sjæleligt som legemligt. Tages en større Mængde, saa bevirker den en Forgiftning med de bekendte ejendommelige Symptomer, vi sammenfatte under Navn af en Rus; i endnu større Mængde bevirker den heftige Forgiftningstilfælde med paafølgende hurtig Død. Bruges den derimod stadigt, saa kan den udfolde en anden Række ejendommelige Virkninger: Organismens Modtagelighed for dens opstemmende, behagelige Virkninger sløves hurtigt, og vil man opnaa disse, maa man derfor forøge Mængden af den indtagne Alkohol; fortsættes denne Maade at bruge Brændevinen paa, saa bevirker det tidligere eller senere en ejendommelig kronisk sygelig Tilstand af Legemet, under hvilken dettes forskellige Organer efterhaanden

alle angribes. Der er nu hos forskellige Mennesker en meget betydelig Forskel i deres Modstandskraft mod denne farlige Virkning af Brændevinen; men det maa ikke glemmes, at selv en tilsyneladende betydelig Modstandskraft i Almindelighed kun er et Bedrag, idet tilfældigt indtræffende Sygdomme eller Legemsbeskadigelser, der hos ædruelige Mennesker meget let overstaas, ofte hurtigt knække selv den tilsyneladende kraftige Drankers Livskraft. Denne kroniske sygelige Tilstand, hvorunder alle Legemets Organer og Funktioner, fremfor Alt Ernæringen og Nerverlivet, efterhaanden nedbrydes, er det vi kalde Drankersygdommen eller den kroniske Alkoholisme. Alkohol er altsaa en Gift, der med mange andre Gifte deler den Egenskab, at den baade kan bevirke en hurtigt forløbende, ikke sjeldent endog dødelig, Forgiftning, og en kronisk Forgiftning. Alkoholmængden i de forskellige destillerede Drikke er nu yderst forskellig; i almindeligt 8° Brændevin er den omtrent 45—50 pCt., i andre Spirituosa, f. Ex. Arrak, Kognak, Rhum, ofte langt betydeligere, over 50 pCt., endog indtil 70 pCt. Naar vi nævne Alkohol som den egentlig virksomme Bestanddel i disse Drikke, maa vi imidlertid erindre, at der er forskellige Arter Alkohol; den almindeligste, og den der væsentlig betinger de almindeligt brugte destillerede Drikkes Virkninger, er den saakaldte Æthyl-Alkohol; men der forekommer tillige andre Arter Alkohol i disse Drikke, nemlig i den Tilblanding, der under Navn af Fuselolie gaar over med i Destillatet; nogle af disse Alkoholarter, særlig Amylalkohol, har man villet beskylde for at være den egentlige Aarsag til de nys nævnte akute og kroniske Forgiftningstilfælde; dette Spørgsmaal har stor praktisk Betydning,

idet man har villet gøre gældende, at naar Fuselolien blot blev rensed fra, vare de destillerede Drikke ingenlunde farlige. Om dette Spørgsmaal er der netop i de senere Aar anstillet forskellige experimentelle Undersøgelser; det er ved disse slaaet fast, at de forskellige Alkoholarter alle ere giftige, Æthylalkoholen lige saa godt som de andre, men Graden af deres Giftighed er forskellig, hvilket særlig viser sig ved, at den Mængde af dem, der virker dræbende, er forskellig; Amylalkoholen er saaledes ganske vist betydelig giftigere end Æthylalkoholen, men det er tillige oplyst, at den Mængde, hvori Amylalkoholen forekommer i de destillerede Drikke, er saa ringe, at disses giftige Egenskaber ere ens, hvad enten de kun indeholde Æthylalkohol eller tillige Amylalkohol (Stenberg).

Derimod har det ikke hidtil været muligt ad experimental Vej at oplyse, hvorvidt maaske nogle af de giftigere Alkoholarter lettere føre til kronisk Alkoholforgiftning end Æthylalkoholen; dog foreligger der ingen Erfaringer, som berettiger til at tvivle paa, at denne sidstnævnte Alkohol i Virkeligheden er den almindeligste Aarsag til den kroniske Forgiftning.

Blandt de Virkninger, Alkoholen eller Brændevinen og de destillerede Drikke have paa Mennesket, er der jo imidlertid, naar de nydes med Maade, en Del, som idetmindste synes at være uskadelige, som erfaringsmæssigt ere behagelige og som maaske endog ere gavnlige. Vi se jo ogsaa en maadeholden Brug af Brændevin høre til mange Menneskers daglige Levemaade, uden at det synes, at der derved afstedkommes nogen Skade, og der er mange, som ville fastholde, at Brændevinen har visse Egenskaber, der gøre en maadeholden Brug af

den anbefalelsesværdig; det siges saaledes, at den er nærrende, at den er varrende, at den er et Sparemiddel, og at den er et Nydelsesmiddel, der bidrager til lettere Fordøjelse af Føden. Vi ville i al Korthed prøve Rigtigheden af disse Paastande: Brændevinens ernærende Egenskaber synes for saa vidt uomtvistelige, som den i Lighed med en Række af vore vigtigste Næringsmidler bestaar af Kulstof, Brint og Ilt og experimentelle Forsøg have vist, at den største Mængde af disse dens Bestanddele virkelig optages i Legemet uden hurtigt at udskilles. Men disse Erfaringer vise netop ikke dens Næringsværdi, men dens Farlighed; Sagen er den, at dels er den et meget dyrt Næringsmiddel, dels skulde den, for at dens Næringsværdi virkelig skulde have noget at sige, indtages i saa stor Mængde, at dens giftige Virkning vilde komme til sin Ret. Dens varrende Egenskab har ikke anden Betydning, end at den frembringer en rent subjektiv Fornemmelse af Varme; i Virkeligheden virker den nedsettende paa Legemets Varme og gør derfor netop mere modtagelig for Kulde. Naar den kaldes et Sparemiddel, saa menes dermed, at den skulde formaa under en sparsom Kost og strængt Arbejde at holde Kræfter og Mod oppe. Det fortælles, at der er Indianerstammer, som opnaa denne Virkning paa deres Krigs- og Jagttog ved Bladene af Coca-Planten; men den i disse indeholdte ejendommelige Gift fremkalder ligesom Alkohol ved fortsat Brug en kronisk Forgiftningstilstand, der ødelægger Mennesket baade til Sjæl og Legeme, og der gives endnu flere Gifte med lignende Virkninger. Det er karakteristisk for dem alle, at de vel kunne bruges en enkelt Gang uden Fare paa denne

daglige Erfaring bekræfter dette i rigt Maal: Der gives Fabriker, der ikke modtage andre Arbejdere end saadanne, som ere fuldstændigt afholdende, og Erfaringen lærer, at disse Fabriker afgjort staa sig derved. Der gives Skibe, som aldrig medføre anden Spiritus end den, der er nødvendig til teknisk Brug, og Erfaringen lærer, at de staa sig derved. I den arbejdende Klasses Kvinder have vi en stor Brøkdal af denne Samfundsklasse, der ofte arbejder lige saa haardt som Mændene og gennemgaaende uden Brug af Brændevin. Endelig viser Erfaringen fra mange Nordpolsexpeditioner netop det farlige i at ville bruge Alkohol mod Kulde og Anstrængelser; endnu efter den sidste, Dr. Nansens bekendte Grønlandsfærd, blev det udtalt, at denne aldrig var lykkedes, hvis de havde brugt Spiritus til Hjælp. Det er da ikke overdrevent, hvad en bekendt Mennesken for ikke længe siden har ytret med omtrent følgende Ord: Brændevinen lyver! Den lover at styrke, men svækker Kræfterne, den lover at varme, men gør kuldskær, den lover Glæde, med bringer Sorg, den lover at være Ven, men er Fjende.

Hvad vi nu have meddelt, er altsaa de Hovedpunkter om Alkoholens eller de destillerede Drikkes Virkning paa Mennesket, som det er nødvendigt at kende for at forstaa dens Følger for det enkelte Menneske, naar dette først er kommen ind paa en stadig Nydelse af dem som Pirringsmiddel. Efterhaanden som saa Mængden af den indtagne Alkohol maa forøges, bliver Mennesket drikkældigt og nu udvikler den kroniske Forgiftning, den kroniske Alkoholisme, sig. Vi har allerede set, at denne angriber hele Legemet og alle dets Organer; fremfor Alt er det dog Nervevirksom-

heden, der lider. Drankeren bliver sygelig, hans Fordøjelse svækkes, hans sjælelige Evner og legemlige Kræfter svækkes; dermed følger ikke blot en forringet Modstandskraft mod Sygdomme og mod Livets Tryk i Almindelighed, men ikke mindre en Svækkelse af hans Modstandskraft imod Fristelser af allehaande Art, og en Svækkelse af hans Pligtfølelse i alle Forhold. Allerede det betydelige økonomiske Tab han lider ved sine Udgifter til Drik fører, til Nød og Fattigdom i Hjemmet; men denne forøges yderligere ved hans Forhold til allehaande Udskejelser og til Lediggang og Arbejdsforsømmelse. Meget ofte kommer han desuden under alt dette i Konflikt med Lovene, og efterhaanden slappes det Kærlighedsbaand mellem ham og hans Hustru og Børn, der skulde holde Hjemmet sammen og være det bedste Værn mod Nød og Trang. Saa kommer der da til alle de øvrige Ulykker ofte nok Opløsning af Hjemmet med alle de dermed følgende Farer for Børnene, ikke at tale om, at disse ofte alt fra Fødslen af ere svækkede paa Legeme og Sjæl som Følge af Faderens eller Forældrenes Drikfældighed; thi den kroniske Alkoholforgiftning ødelægger ikke blot Menne-skets egen, men ogsaa ofte dets Børns Sundhed. Det er paalideligt bevist, at medfødt Aandssvaghed, Døvstumbhed, Epilepsi og forskellige kroniske Sygdomme og Svækkelsestilstande hos Børn meget ofte skyldes deres Forældres Drikfældighed. Læger, Præster, Sygeplejersker og Andre, hvis Stilling giver dem Lejlighed til at følge kroniske Alkoholister og deres Hjem fra Begyndelsen af deres Drikfældighed gennem Aarenes Løb, erfarer atter og atter hele den sørgelige Rækkefølge i denne nedadgaaende Bevægelse. Men hvad der

saaledes ses i det Smaa indenfor det enkelte Hjem, gentager sig i det Store i Samfundet og herpaa beror den sociale Betydning af Misbrug af de destillerede Drikke.

Idet vi nu ville søge at skildre de Samfundsulykker, der ere en Følge af Drikfældighed, saa ville vi alene holde os til vort eget Folk.

Vore Statistikere giver os en Række Oplysninger om disse Forhold, særligt grundede paa Erfaringer fra de sidst forløbne Aartier; det er af dem, jeg her skal fremdrage nogle faa Hovedtræk:

Drikfældighedens Betydning som Dødsarsag ses saaledes at være meget betydelig for voxne Mænd over 25 Aar; den er endog større end samtlige smitsomme Sygdommes; af Dødsfald hos Mænd i denne Aldersklasse skyldes $\frac{1}{20}$ Drik, kun $\frac{1}{25}$ Farsoter. I de ældre Aldersklasser er Dødeligheden endnu større; af Dødsfald hos Mænd mellem 35 og 45 Aar ere $\frac{1}{12}$, mellem 35 og 55 Aar endog $\frac{1}{9}$ foraarsagede af Drik. Dette er allerede alvorligt nok, men desværre er det kun en Brøkdæl af det virkelige Forhold; der er nemlig endnu mange flere Dødsfald, der skyldes Drik end dem, hvorom det saaledes ligefrem kan oplyses med Tal; mange Drankere dø af forskellige Organsygdomme eller ved Ulykkestilfælde, uden at det oplyses, at disse Dødsarsager skyldes Drik, fordi den paagældende Sygdoms eller Ulykkestilfældets Aarsag i Virkeligheden var Drik; man vil nemlig skaane de Efterlevende for den til Offentliggørelsen af disse Forhold knyttede Sorg og Skam. Der er saaledes ikke Tvivl om, at en stor Del Sygdomme, især Leversygdomme, kroniske Mavelidelser, Nyresygdomme, Hjernelidelser og

andre ikke sjældent skyldes Drikfældighed. At dette ogsaa gælder mange Sindssygdomme, se vi af den Oplysning fra vore Sindssygeanstalter, at omtrent $\frac{1}{5}$ af de hos Mænd her behandlede Tilfælde af Sindssygdom skyldes Drikfældighed. Hertil kommer yderligere et betydeligt Antal Dødsfald af andre Sygdomme, som ikke i og for sig ere foraarsagede af Drik, men som lettere angribe, og lettere bliver dødbringende hos Drankere end hos Ædruelige. Et Exempel, der oplyser dette, er den Erfaring fra vort største Hospital, at af de der for Lungebetændelse behandlede Tilfælde hos voxne Mænd forekom over Halvdelen hos Drikfældige og af disse døde dobbelt saa mange som af de Ikke-Drikfældige, der havde samme Sygdom. Med Alt dette for Øje er det ingenlunde for meget sagt, at Drikfældighedens Betydning som Dødsarsag i vort Folk netop hos Mænd i den kraftigste Alder er meget betydelig. Men hermed er endnu ikke Drikfældighedens Virkning paa Sundhedstilstanden tilstrækkelig belyst; vi maa ogsaa tage dens Betydning for Børnenes Sundhedstilstand med i Beregningen; herom vide vi i al Almindelighed, at baade medfødt Aandssvaghed, Døvstumhed og Epilepsi kan skyldes Drik hos Forældrene, ligeledes vide vi, at Sindssyge ofte ere Børn af drikfældige Forældre. I disse Henseender ere Opgivelserne fra vort Land vel sparsomme nok, saa vidt mig bekendt, men jeg kan dog nævne, at fra et Par af vore Aandssvageanstalter er det oplyst, at $\frac{1}{10}$ af de der anbragte aandssvage Børn havde drikfældige Forældre, og paa vore Sindssygeanstalter antages mellem $\frac{1}{25}$ og $\frac{1}{14}$ af de indlagte Syge at have drikfældige Forældre. Endelig maa vi erindre, at selve den kroniske Alkoholisme er en sygelig Tilstand

af en meget alvorlig Natur med Svækkelse af baade Legeme og Sjæl, og ogsaa fra dette Synspunkt er altsaa Drikfældighedens Virkning som Sygdomsaarsag meget betydelig.

Gaa vi nu over til Nød og Fattigdom med al den deraf følgende sociale Elendighed, saa er det oplyst, at gennemsnitlig er omtrent $\frac{2}{5}$ af de mandlige Fattiglemmer paa vore Fattiganstalter indkomne paa Grund af Drikfældighed, og foruden disse er en stor Mængde Kvinder og Børn indkomne paa Grund af deres Forsørgeres Drikfældighed. Dette er et overordentlig højt Tal, og alligevel gælder det ogsaa her, at det kun gør Rede for en Brøkdæl af al den Nød og Fattigdom, Drikfældigheden afstedkommer, thi det oplyser kun de Tilfælde, i hvilke Nøden er dreven til det Yderste, det oplyser Intet om den Mængde, der kæmper haardt for at undgaa at komme paa Fattiganstalten, og det kan endnu mindre oplyse al den Nød og Ulykke, Drikfældigheden afstedkommer for alle dem, der ved deres ydre Omstændigheder ere saaledes stillede, at de vel kunne undgaa økonomisk Ruin, men ikke al den Elendighed, der følger med moralsk Ruin baade for dem selv og deres Nærmeste.

Vi komme nu til den sociale Ulykke, der bevirkes af Lovovertrædelser; herom oplyses det os, at $\frac{3}{4}$ af Uordener og Politiforseelser, $\frac{1}{5}$ af egentlige Forbrydelser ere begaaede under Paavirkning af Drik. Og saa er alt dette endda, ligesom de forrige Ulykker, kun en Brøkdæl af Virkeligheden; her er Intet oplyst om de mange Lovovertrædelser, der undgaa Tiltale, heller ikke om de mange Udskejelser i Spil, Svir og Usædelighed af al Slags, der følger i Hælene paa Drikkeriet, og

endnu mindre om de mange Synder og Raaheder i Hjemmene, den Drikfældige gør sig skyldig i overfor Hustru og Børn og andre Omgivelser. Drankerens Modstandskraft mod enhver Art af Fristelse er noget af det, der tidligst brydes hos ham. I denne Sammenhæng fortjener det ogsaa at fremhæves, at Danmark er et af de Lande, i hvilke Selvmord er hyppigst, og at næsten Halvdelen af Selvmordene hos voxne Mænd i vort Folk staa i Forbindelse med Drikfældighed.

Hidtil have vi nærmest holdt os til Følgerne af Drikfældigheden, forsaavidt de ramme Drankeren selv. Men det vil allerede af dette være klart, at ogsaa dette endda kun er en Del af Ulykken; de allerfleste Drankere ere jo Mænd, der have Hjem, Hustru og Børn, og de fleste fordærvelige Følger af Drikketiet ytre sig, ogsaa for deres Vedkommende, der ere begyndte i en yngre Alder, netop efter at de have stiftet Hjem. Jeg behøver heller ikke at gaa nærmere ind paa, hvorledes enhver af de nu skildrede Følger virker opløsende paa Hjemmene; Forsørgelsesbyrden lægges over paa Hustruen, og Børnene forsømmes, hvad der er saa meget værre i Betragtning af den sørgelige Arvelod, disse Børn ofte have modtaget i en paa mange Maader svækket Konstitution. Ogsaa her giver Statistiken os værdifulde Oplysninger; jeg sigter nærmest til den Kendsgerning, at ikke mindre end $\frac{1}{5}$ af Separationer i vort Folk skyldes Drikfældighed. Denne Kendsgerning bliver sat i et klart Lys ved en Erfaring, som en af Nutidens betydeligste Sindssygelæger fremhæver, nemlig, at »et paafaldende Symptom hos de fleste kroniske Alkoholister er, at de bilde sig ind, at deres Hustruer eller Elskerinder ere dem utro«. Lige saa vist som det er, at

Hjemmet er Samfundets egentlige sikreste Grundvold. lige saa vist er det, at denne Drikfældighedens opløsende Virkning paa Hjemmene er et af de Forhold, der stærkest viser dens sociale Farlighed. Dens Betydning vil blive endnu klarere, naar vi lægge Mærke til, hvorledes dens Følger paa mange Maader atter fremmer Drikkeriets Udbredelse i vide Kredse. Jeg tænker herved ikke blot paa, hvad der er bevisligt, at mange Børn af Drikfældige blandt de andre Ulykker, de arve fra deres Forældre, vise sig at have faaet en yderst farlig Trang til stærke Drikke, som tidligere eller senere gør ogsaa dem drikfældige, men jeg tænker tillige paa, hvorledes falske Erstatningsmidler for de opløste Hjem udbredes over Landet; der er mange Arnesteder for det udenfor Hjemmene foregaaende Drikkeri; og ligesom disse væsentlig støttes fra de alt af Drikfældigheden opløste Hjem, virke de atter opløsende paa andre Hjem. Denne Fare er netop i vort Folk særligt stor, fordi der i Folkets Tænkesæt ligger en vis urimelig Frygt for ikke at følge Trop med Flertallet; hermed stemmer ogsaa forskellige farlige Skikke, f. Ex. at drikke paa Omgang, eller Fordomme, f. Ex. Forpligtelsen til at tømme Glasset. Naar man paa den ene Side maa indrømme, at saadanne Folkeskikke ere vanskelige at udrydde, fordi de ere nedarvede fra Fædrene gennem Rækker af Slægtled, saa skulde man paa den anden Side huske, at de ere nedarvede fra en Tid, da destillerede Drikke netop ikke var den almindelige Folkedrik, og Faren ved disse Skikke derfor var meget mindre. Hvad alle de nys antydede Arnesteder for Drikkeriet egentlig vil sige, derom faa vi et Begreb af Dr. Ørums Beretning, hvori de opregnes: Herhen høre ikke blot Værtshusene, Kroerne og

Smugkroerne, men der udkænkes ogsaa hos en Mængde Købmænd og Høkere; fremdeles høre herhen mange Forbrugsforeninger rundt om i Landet, de paa eller ved Jernbanestationerne oprettede Restaurationer og Beværtninger, og hertil maa ogsaa regnes mange af de i vor Tid saa hyppige Folkemøder, og hele det stærkt udbredte Forenings- og Klubliv. Men et ikke mindre slaaende Begreb derom giver den Oplysning, at der her i Landet findes 1 Udsalgssted for hvert 200 Indbyggere, et Antal, der kun naas af meget faa Lande.

Kaste vi nu Blikket tilbage paa den Sum af sociale Ulykker for vort Folk, der skyldes Brugen af Brændevin, Sygdom, Fattigdom og Nød af enhver Art, Lovovertrædelser og Forbrydelser og endelig Nedbrydelse og Opløsning af de rette Arnesteder for Folkets bedste Kræfter, Hjemmene, saa er det et meget mørkt Billede, vi faa af Forholdene. Denne Ulykkes Betydning for vort Folk ses endnu klarere, naar vi sammenligne Forholdene hos os med Forholdene hos vort nærmeste Broderfolk, Normændene, en Sammenligning, som vistnok bliver paalideligst, naar vi holder os til Forbruget af Brændevin; hos os er det aarlige Forbrug af Brændevin mindst 13 Potter for hvert Individ, eller hvad der omtrent bliver det samme, næsten 40 Potter for hver voxen Mand; i Norge er Forbruget nu kun omtrent 3 Potter, eller omtrent 9 Potter for hver voxen Mand. Medens Udsalgsstedernes Antal hos os er 1 for hvert 200 Indbyggere, er det i Norge kun 1 for hvert 5000 Indbyggere. At Forskellen mellem Norge og Danmark er saa overordentlig stor, skyldes ikke, hvad der heller ikke var Grund til at vente, nogen Forskel i de to Folks Tilbøjeligheder i Retning af stærke Drikke, og

endnu mindre Forskelligheder i deres Levemaade eller i de klimatiske Vanskeligheder, de have at kæmpe med; der er heller ikke Tvivl om, at især før 1850 var Brugen af stærke Drikke og de deraf følgende Ulykker ingenlunde mindre i Norge end i Danmark; Forskellen skyldes alene den Kamp, der er ført i Norge mod Drikeriet. Denne Sammenstilling er derfor lærerig, thi den viser, hvor lidet vort Klima og vore nationale Ejendommeligheder kunne tjene til vor Undskyldning.

I det Foregaaende have vi alene taget Hensyn til Brændevinen eller de destillerede Drikke i Almindelighed. Vi gaa nu over til de simple gærede Drikke, Vin og Øl. Medens de destillerede Drikke væsentlig kun er fortyndet Alkohol, indeholde de gærede Drikke ikke blot langt mindre Alkohol, men tillige Bestanddele, hvis virkelige Næringsværdi ikke kan lades ude af Betragtning, særligt da Sukker og Melstof; endelig indeholder Vin endnu ejendommelige flygtige aromatiske Stoffer, Øl ejendommelige bitre Stoffer; den gennemsnitlige Alkoholmængde er i overgæret Øl 1—2 pCt., i undergæret Øl omtrent 5 pCt., i de simple Naturvine vel omtrent 10 pCt., i de alkoholiserede Vine indtil 20 pCt. Jeg nævnede ovenfor, at i de store Træk viser det sig, at for saa vidt disse simple gærede Drikke alene udgøre en Befolknings stadige Drik, fører dette ikke til Drikfældighed som Folkeulykke i den Forstand som Brugen af Brændevin, og jeg anførte Schweiz som et Exempel; her kan man forfølge, hvorledes mislykket Vinhøst i Forbindelse med Fordyring af Vinen baner Vej for Brændevinen og dermed for Drikfældighedens Ulykker. I et endnu langt større Vinland, Frankrig, er det samme paavist. Lunier har fremstillet Kort over

alle Frankrigs Departementer, der viser, hvorledes Lovovertrædelser, Selvmord og Sindssygdomme, foraarsagede ved Drikfældighed, overalt følge i Brændevinens Spor, medens de vindrikkende Departementer i høj Grad forskaanes. Naar der dog findes kroniske Alkoholister i de egentlig vindrikkende Folkesamfund baade i disse og i andre Vinlande, maa det herved erindres, dels at Forfalskning af Vinen stedse tiltager, særlig ved at de oprindeligt alkoholfattige Naturvine alkoholiseres, d. v. s., at der sættes mere Alkohol til dem, dels, som sagt, at Brændevin ogsaa her faar Indpas. For Vinlandenes Vedkommende er der dog ikke Tvivl om, at Alkoholismen og Drikfældigheden ikke har nogen væsentlig Betydning som Samfundsonde; Brugen af de simple Naturvine kan vel medføre uheldige Følger, naar de nydes i Overmaal, men fører ikke til kronisk Alkoholisme som et væsentligt Samfundsonde.

Man har nu villet gøre gældende, at dette ogsaa skulde gælde Øllet; dette, og da særligt det nu almindeligt udbredte undergærede Øl, skulde som Folkedrik have samme gode Evne som de simple Naturvine til at holde Alkoholismen ude. Naar vi skulle undersøge dette Spørgsmaal, maa det først bemærkes, at der er kun forholdsvis faa Lande, hvori disse Ølsorter ere blevne udelukkende eller dog væsentlig Folkedrik, f. Ex. Bayern og Würtemberg, og disse Landes Befolkninger lever under Forhold, der ere saa forskellige fra vort eget Folks Forhold, at vi kun vanskeligt kunne benytte de herfra foreliggende Oplysninger. Vi ville derfor strax vende os til de Oplysninger, der haves fra vort eget Folk, og her fremfor alt da, hvad der er slaaet fast om de almindelige Træk af Forbruget og dets

Virkninger: For hele Landet betragtet under Et er Forbruget af Alkohol bleven forøget ved Indførelsen af det bayerske Øl. Anslaaes Forbruget af dette til mindst 72 Millioner Potter aarligt, vil dette svare til $7\frac{1}{2}$ Million Potter Brændevin, hvis man regner den i Øllet indeholdte Alkoholmængde til 5 pCt. Antages det nu, at der i de senere Aar har fundet en Nedgang i Folkets Brændevinsforbrug Sted, hvis Størrelse sættes til 3 Millioner Potter aarlig, saa er denne Nedgang altsaa ikke blot dækket ved Udbredelsen af det bayerske Øl, men det virkelige Forbrug af Alkohol her i Landet er endog bleven forøget med en Mængde, der svarer til 3—4 Millioner Potter Brændevin aarligt. Endvidere er det oplyst, at Udbredelsen af det bayerske Øl ikke fortrænger Brændevinen, men trænger ind ved Siden af den, begge Drikke benyttes sammen i stor Maalestok; endelig fremhæves det enstemmigt som en uberegnelig Mislighed ved det bayerske Øl, at det har en ulykkelig nedbrydende Virkning paa Befolkningens Velstand; der er ingen Tvivl om, at det overalt, hvor det er udbredt i de arbejdende Klasser, af disse nydes i langt større Mængde end deres Indtægter tillade det, og Forarmelse af Familier og Ødelæggelse af de ugifte Tyenders og Arbejders økonomiske Forhold viser sig mere og mere udbredte som Følge. Nu er det vel sandt, at Undersøgelserne i det Hele taget tyde paa, at Drikfældigheden er noget aftaget her i Landet i de senere Aar, men det er dog tillige oplyst, at der er ikke faa betydelige Omraader af vort Land, indenfor hvilke den omvendt netop er tiltaget, og her er det udelukkende det bayerske Øl, der er Skyld deri; paa hele Sjælland og Lolland-Falster er

Ølforbruget saaledes Skyld i, at Drikfældigheden er tiltagen og det desværre netop i de yngre Aldersklasser.

Hvad der for Tiden kan oplyses om det bayerske Øls Indvirkning paa Sundhedstilstanden er endnu mangelfuldt; dette følger nødvendigt af, dels at dets Udbredelse i de brede Lag af Befolkningen særligt paa Landet endnu ikke er saa gammel, at dets Virkninger ere blevne tydelige i store Træk, dels at det forholdsvis sjældent fortrænger Brugen af Brændevin, men i Reglen trænger sig ind ved Siden af denne; de fleste Øl-drunkere blive tillige Brændevinsdrinkere; dette er en Erfaring, som i vort Folk mere og mere bekræfter sig. Der kan dog oplyses noget: At Udbredelsen af bayersk Øl har skabt en helt ny Klasse Drinkere, Øl-drunkere, er en almindelig erkendt Erfaring; dette viser, at Brugen af det bayerske Øl i vort Folk frembyder en lignende Fare som Brændevin i Retning af et Misbrug som Sparemiddel med alle de deraf flydende alvorlige Følger. Dernæst er der allerede Beretninger om, at Misbrug af det bayerske Øl forholdsvis hurtigt svækker Fordøjelsen og dermed hele Ernæringen; Øl-drunkeren faar let kronisk Mavekatarrh, Leversygdomme og Nyresygdomme med en sygelig Fedtdannelse i og omkring Organerne, og hans opdunsede Udseende vidner ofte om en betydelig Svækkelse af Ernæringen. Alle disse Forhold bidrage ogsaa til at forøge Trangen til andre, stærkere Spirituosa.

Nu er det ganske vist, at Øllet i og for sig har en virkelig Næringsværdi, men som Næringsmiddel bliver det altid overordentlig dyrt*). Fra anden Side er det

*) Selv om vi gaa ud fra de laveste Priser paa bayersk Øl, 7 Øre pr. Halvflasken, ere de i dette indeholdte Næringsmidler

stærkt fremhævet, at det for Samfundsøkonomien er i høj Grad uheldigt, at en stor Del af Landets Sædproduktion faar en saa uøkonomisk Anvendelse ved at bruges til Fabrikation af bayersk Øl. Det kan altsaa formentlig med fuld Ret gøres gældende for vort Folks Vedkommende, at Forbruget af bayersk Øl, som det nu former sig, fremmer Drikfældigheden med alle dens Følger, ødelægger de økonomiske Forhold særligt i de forud mindre heldigt stillede Klasser af Befolkningen og truer den almindelige Samfundsøkonomi.

Drikfældigheden er altsaa en almindelig og uberegnelig stor social Ulykke for vort Folk, og dette ligger væsentligst i den udstrakte Brug, der gøres af stærke Drikke som Pirringsmidler eller Sparemidler. Meget vilde være vundet, om der kunde skabes en almindelig Folke-Erkendelse af, at de destillerede stærke Drikke ere farlige, unødvendige og unyttige, medens de simple, gærede Drikke kun ere uskadelige ved et maadeholdent Brug og for saa vidt de ikke forbindes med Brugen af de destillerede Drikke. Men der stiller sig mange Fordomme i Vejen, og stærkest af dem alle ere de Paastande, der atter og atter bringes frem om de stærke Drikkes Uundværlighed i vort Klima. Jeg har ovenfor paavist deres Uholdbarhed; disse Drikke have i Virkeligheden hverken styrkende, varmende eller nærende Egenskaber, naar de bruges til Stadighed; kun ved at søge dem erstattede ved kraftig og god daglig Kost, god Beklædning og passende Hvile vil

dog saa dyre, at hvis den Kost, der er nødvendig for en stærkt arbejdende Mand i et Aar, skulde beregnes efter disses Pris, vilde hans Føde alene koste ham omtrent 2000 Kr.

man naa Maalet. Der tales saa ofte om at Øllet er nødvendigt for Arbejderen til at slukke Tørsten; ogsaa dette er en Fordom; i vort Klima ville gode varme Drikke være langt at foretrække til dette Brug. I det Hele taget kunne vi med alt det, vi ovenfor have fremhævet, for Øje, afvise enhver Paastand om Nyttens af de stærke Drikke i vort Klima med den modsatte, ene berettigede Sætning, at netop de Fristelser, som vort Klima og vort Folks Kaar udsætte os for, skulle være os en alvorlig Advarsel mod Brugen af de stærke Drikke.

Vil man mene, at en Kamp mod Drikfældigheden vil være haabløs i vort Folk, alene fordi dette altid har været et stærkt drikkende Folk, saa er dette en Misforstaaelse; thi den egentlige Indførelse af den kroniske Alkoholisme som Folkesygdom med alle dens ulykkelige Følger stammer først fra Midten af det 16de Aarhundrede, da Brændevin begyndte at blive almindelig Folkedrik; før den Tid var der Fylderier med Øl i en ofte utrolig Grad; men dette og dets Følger var noget ganske andet, end den med Brændevinens Indførelse efterhaanden udviklede Brug af dette som Pirrings- og Sparemiddel.

Her er ikke Stedet til at tale om de Foranstaltninger, der kan træffes mod de nu skildrede Samfundsulykker; vi skulle kun minde om, at lige saa vist som en Afværgelse af dem først og fremmest maa grundes paa en Forbedring af den Enkelte, ligesaa vist vilde det være at trodse al Erfaring, om man vilde lade haant om ydre Midlers Nødvendighed. Selv bortset fra alle de Ulykker og Forbrydelser, som kuene følge af simpel Beruselse, vil dog Ingen nægte, at den kroniske Alkohol-

forgiftning i vort Folk er en Folkesygdom af en saa alvorlig Karakter, at man lige overfor enhver anden lignende Folkesygdom intet Øjeblik vilde betænke sig paa meget alvorlige Forholdsregler. Erfaringerne fra andre Lande lære os nu for Drikfældighedens Vedkommende, at den kun virksomt kan modarbejdes ved at Kampen mod den tages op fra alle Sider; baade det private Arbejde og Lovgivningsmagten maa tages i Beslag; men særligt turde det ogsaa være klart, at man skal gaa sindigt og roligt frem, og at ligesaa uundværlige som de private Bestræbelser af enhver Art ere, ligesaa lidt kunne de undvære Lovgivningsmagtens Støtte. Lovgivningen virker i denne Sag ikke blot som den bedste Forberedelse til og det bedste Grundlag for de private Bestræbelser, men tillige som en Læremester for Folket i dets Helhed. Vi finde ogsaa i andre Lande en levende Erkendelse heraf. Jeg skal kun minde om de strænge Straffebestemmelser, som den franske Republik har vedtaget mod Drikkeriet. Her i Landet have vi hidtil netop i høj Grad savnet en saadan Støtte fra Lovgivningen, thi det, som denne hidtil har ydet, er altfor lidt. Jeg nærer derfor ingen Tvivl om, at det nu af Regeringen forelagte Lovforslag vil kunne have sin store Betydning som et Led i vor Kamp mod disse Samfundsulykker, og jeg tror slet ikke, vi kunne undvære en saadan Støtte. Jeg vil overlade det til Diskussionen at give Udtryk for de forskellige Anskuelse om Lovforslagets Enkeltheder, der her kunne ønske at komme til Orde, men to Ting tror jeg til Slutning skarpt at burde fremhæve: Hensynet til de Fattige bør ikke vække Betænkelighed ved den foreslaaede Ølskat, thi vi have jo set, at en af det bayerske Øls første Virkninger er at virke økonomisk

nedbrydende netop i disse Klasser af Befolkningen, — og dernæst, hvad Spørgsmaalet i det Hele angaar: Vort Folk staar her overfor en Nødstand, under hvilken hverken politiske eller andre Interesser bør gøre sig gældende saaledes, at noget andet Hensyn end Nødstandens Afhjælpelse ved ethvert retfærdigt og tilladeligt Middel træder frem i første Række.

De ved Udarbejdelsen af ovenstaaende Oversigt benyttede Arbejder ere:

- 1) Statist. Meddelelser. 3. Række; 4. Bind. Kbhvn. 1882.
 - 2) Zur Alkoholfrage. Vergleichende Darstellung d. Gesetze u. Erfahrungen ausländischer Staaten. Bern. 1884.
 - 3) Gædeken. Hygiejn. Meddelelser 1880 og 1882.
 - 4) Brandes. Hvad den Enkelte kan gøre for at indskrænke Brugen af Brændevin.
 - 5) Schuler. Die Ernährungsweise d. arbeitenden Klassen in der Schweiz. Bern. 1884.
 - 6) VI internationaler Congres f. Hygiene u. Demographie zu Wien 1887. (Flood—Goemann Borgesius—Lammers.)
 - 7) H. Westergaard. Drikfældigheden i Danmark. 1888.
 - 8) H. P. Ørum. Brugen af spirituøse Drikke i Danmark udenfor København. 1889.
 - 9) Blume og Rubin. Om bayersk Øl og Brændevin. Kbhvn. 1889.
 - 10) Forhandl. paa det nordiske nationaløkonomiske Møde i Kbhvn. 1888.
 - 11) Allen. De tre nordiske Rigers Historie 1497—1536. 4. Bind I. Kbhvn. 1870.
 - 12) Budde. Det tiltagende Forbrug af bayersk Øl. (Ugeskrift for Læger 1884.)
 - 13) Krafft-Ebing. Lehrb. d. Psychiatrie. Stuttgart. 1888.
 - 14) F. Lange. Arvelighedens Indflydelse i Sindssygdommene. Kbhvn. 1883.
-

nedbrydende netop i disse Klasser af Befolkningen, — og dernæst, hvad Spørgsmaalet i det Hele angaar: Vort Folk staar her overfor en Nødstand, under hvilken hverken politiske eller andre Interesser bør gøre sig gældende saaledes, at noget andet Hensyn end Nødstandens Afhjælpelse ved ethvert retfærdigt og tilladeligt Middel træder frem i første Række.

De ved Udarbejdelsen af ovenstaaende Oversigt benyttede Arbejder ere:

- 1) Statist. Meddelelser. 3. Række; 4. Bind. Kbhvn. 1882.
 - 2) Zur Alkoholfrage. Vergleichende Darstellung d. Gesetze u. Erfahrungen ausländischer Staaten. Bern. 1884.
 - 3) Gædeken. Hygiejn. Meddelelser 1880 og 1882.
 - 4) Brandes. Hvad den Enkelte kan gøre for at indskrænke Brugen af Brændevin.
 - 5) Schuler. Die Ernährungsweise d. arbeitenden Klassen in der Schweiz. Bern. 1884.
 - 6) VI internationaler Congres f. Hygiene u. Demographie zu Wien 1887. (Flood—Goemann Borgesius—Lammers.)
 - 7) H. Westergaard. Drikfældigheden i Danmark. 1888.
 - 8) H. P. Ørum. Brugen af spirituøse Drikke i Danmark udenfor København. 1889.
 - 9) Blume og Rubin. Om bayersk Øl og Brændevin. Kbhvn. 1889.
 - 10) Forhandl. paa det nordiske nationaløkonomiske Møde i Kbhvn. 1888.
 - 11) Allen. De tre nordiske Rigers Historie 1497—1536. 4. Bind I. Kbhvn. 1870.
 - 12) Budde. Det tiltagende Forbrug af bayersk Øl. (Ugeskrift for Læger 1884.)
 - 13) Krafft-Ebing. Lehrb. d. Psychiatrie. Stuttgart. 1888.
 - 14) F. Lange. Arvelighedens Indflydelse i Sindssygdommene. Kbhvn. 1883.
-